

Bastırma Modelinde Otistik Men Etme

Leon Brenner

Çeviren: Batuhan Demir

Çeviride esas alınan metin: Brenner, Leon. *The Autistic Subject: On the Threshold of Language* içinde “Autistic Foreclosure in the Model of Repression” (Palgrave Macmillan, 2020), 105-125.

Yazarın izni ile çevrilmiştir.

Önceki bölümlerde, nevroz ve psikozun kökenindeki iki kurucu psişik mekanizma, Freud tarafından ortaya konulan bastırma modelinin koordinatları çerçevesinde belirlenmiştir. Nevrotik bastırma, birincil bastırmanın tam ifadesini ve daha kesin olarak Freudyen terimlerle, *Bejahung*'da elde edilen bilinç ve bilinçdışı arasındaki ayrımı gösteren bir yapının başarılı bir şekilde olumlanmasının ardından sıralı olarak konumlandırılmıştır. Lacanyen terimlerle, nevrozik bastırma, Baba-nın-Adı'nın göstereninin başarılı bir şekilde olumlanmasının ardından sırayla kurulmuştur. Lacan'ın 3.Seminer'i olan *Psikozlar*'a (1955–1956) dayanarak, psikotik men etme, olumlayıcı sembolik üretimi radikal bir şekilde dışlaması anlamında *Bejahung*'un karşıtı olarak, Baba-nın-Adı'nın göstereni olarak konumlandırılmıştır. Bu birincil gösterenin men edilmesi vesilesiyle psikotik men etmenin, nevroz yapılanmasını sekteye uğrattığı ve psikozun yapılanmasına vesile olduğu söylenmiştir.

Otizm, ayrı bir zihinsel fenomen olarak, Kanner ve Asperger döneminden beri psikozla bağlantılı şekilde sistematik bir biçimde formüle edilmiştir. Buna göre, bugüne dek, Lacanyen psikanalistler hala otizmi psikoz kliniğinden ödünç alınan kavramsal koordinatları kullanarak karakterize ediyordu. Lacanyen psikanalize göre, otizmin psikozla paylaştığı başlıca yapısal özelliklerden biri, kökeninde yatan kurucu mekanizmadır: Baba-nın-Adı'nın men edilmesi. Baba-nın-Adı'nın men edilmesi açısından otizmin ilk sınıflandırması, Lefortların *Ötekinin Doğuşu* (1994)¹ kitabında bulunabilir. Rosine Lefort tarafından analiz edilen otistik bir çocuk olan Marie François vakasını ele alan bir bölümde, Lefortlar otizmde Baba-nın-Adı'nın göstereniyle olan ilişkinin “radikal olarak eksik veya çözülmüş” (s. 341) olduğunu beyan ederler. Başka bir kitaplarında, *La Distinction de L'Autisme'de* (2003) Lefortlar, açıkça “Otizmde kesinlikle men etme vardır” (s. 51) iddiasında bulunur ve sonunda şunu belirtir: “Bu yapıda (otistik yapıda) Baba-nın-Adı'nın men edilmesinden bahsedebilir miyiz? Kesinlikle evet.” (s. 61–62; parantezler eklenmiştir).

Lefortlar tarafından yapılan bu başlangıç formülasyonları, o zamandan beri Lacan'ın öğretisine dahil edilmiştir. Buna göre, otistik öznelere çalışan çağdaş psikanalistlerin çoğunluğu arasında, otizmde bir men etme mekanizmasıyla uğraştığımız konusunda genel bir fikir birliği vardır; psikozda Baba-nın-Adı'nın göstereninin men edilmesinin yapılandırıcı etkilerini gerektiren *otistik bir men etme* (Benoist, 2011; Borgnis-Desbordes, 2009, s. 103; Esteban, 2002; Laurent, 2012a, s. 66-69; Lefort & Lefort, 1994, s. 341; 2003, s. 26, 61; Maleval, 2009, 2012, s. 34; Tendlarz, 2003, s. 12, 23).

¹ Orijinal Fransızca versiyonu, *Naissance de L'Autre*, 1980'de basıldı.

Bununla birlikte, bazı çağdaş Lacanyen psikanalistler, psikotik men etmenin, otistik men etmenin işleyişini kapsamlı bir şekilde karakterize etmediğine inanıyor gibi görünmektedir (Benoist, 2011; Laurent, 2012a, 2012b; Lefort ve Lefort, 2003). Bu akademisyenler, otistik men etmenin, Baba-nın-Adı'nın men edilmesinin yapısal etkilerini kapsamına rağmen, kapsamını aştığını ve bu nedenle Lacan'ın 3. *Seminer*'de tanımladığı paternal metaforundan tam olarak kopuşa indirgenemeyeceğini savunuyorlar. Freud'un (1894) psikotik men etmeyi nevrotik bastırmadan daha "faal" bir savunma biçimi olarak tanımlaması gibi (SE III, s. 58), bu akademisyenler otistik men etmeyi "psikotik men etmenin daha radikal bir biçimi" olarak sınıflandırır (Laurent, 2012b, s. 17); sembolik düzenin yapılanması ve özneye ilişkisi üzerinde daha kapsamlı bir etkiye sahip olan bir men etme.

7. Bölüm'de, Otistik men etmenin sembolik düzen ve onun özneye olan ilişkisi üzerindeki kesin yapılandırma etkilerinin ayrıntısına girmeden önce, bu bölüm ilk olarak, bastırma modelinde otistik men etmenin hangi düzeyde işlediğini tam olarak karakterize etmeye çalışacaktır. Bu modeldeki koordinatlarını saptayarak, otistik men etme, işlevselliği ve yapısı açısından anlaşılacak ve psikotik men etme ile karşılaştırıldığında tekilliğini kanıtlayacaktır.

Asgarî Anlamlandırma

Lacanyen psikanalist Vincent Benoist, *L'Autre dans L'Autisme* (2011) adlı makalesinde, otistik ve psikotik men etme arasındaki temel ayrımın, onların işleyişini koşullandıranın tamamına sembolik anlam düzeyinde yattığını öne sürer:

Otizmin özgüllüğü, Lacan'ın Baba-nın-Adı'nın men edilmesine ilişkin ilk açıklamasında bize işaret ettiği gibi, psikozun yapısından farklı bir yapı olduğunu gösterir... Öyle görünüyor ki, ister Baba-nın-Adı ister S1 olsun, men etme kavramı, bu öznel konumu tanımlamak için uygun bir kavram değildir, çünkü Lacanyen men etme, bir gösterenin men edilmesidir ve bu nedenle, otizmde bulunmayan sembolik ile asgari bir ilişkiyi gösterir (Benoist, 2011).

Önceki bölümlerde hem nevrotik bastırma hem de psikotik men etme, *Bejahung'da* Baba-nın-Adı'nın göstereninin ifade edilmesine bağlı mekanizmalar olarak tanımlandı. Yukarıda alıntılanan paragrafta Benoist, Baba-nın-Adı'nın göstereninin ifadesini sembolik düzenle en "asgari ilişki" olarak değerlendirir. Psikotik men etmenin işleyişi, *Bejahung'da* Baba-nın-Adı'nın göstereninin ilk ifadesi tarafından ön koşullandırılırken, bu "asgari" ilişkinin otizmde hiçbir zaman kurulmadığını ekler. Buna göre, Benoist'in ima ettiği şey, otizmde *Bejahung'un* hiç işlemediği; başka bir deyişle, otizmde, Baba-nın-Adı'nın göstereni, otistik men etmenin işleyişinden önce doğmaz; psikotik men etme vakasında olduğu gibi, sadece men etme ile sonuçlanmamıştır.

Sembolik düzenle asgari düzeyde bir ilişkinin olmaması, birçok psikanalistin otizmle ilişkilendirdiği bir özelliktir. 7. Bölüm'de detaylandırılacağı gibi, Kanner gibi otizmle ilgilenen ilk pratisyenlerin zamanlarından beri bu kanıtlanmıştır ve çağdaş Lacanyen psikanalistler arasında önemli bir anlaşma noktası olmuştur. Kısaca belirtmek gerekirse, Lefortlara göre otistik özne sembolik düzenle en temelde ilişkiden yoksundur (Lefort ve Lefort, 2003, s. 66). Bunu, Öteki'deki yabancılaşma eksikliği (s. 27) veya "kastrasyonun eksikliği" (s. 52) olarak tanımlarlar. Lefortlar, bu eksikliğin koşullandığı, "öznenin... her türlü fallik anlamdan uzak kaldığını" iddia eder (s. 52).

Çağdaş Lacanyen psikanalistlerin çoğunluğu otizmin bu özelliklerine katılmakla birlikte, bunları otistik men etmenin yapısal etkilerine bağlamaktadır. Benoist'in argümanı hakkında bu kadar ikna edici olan şey, bu "eksikliği", onun yapısal sonuçlarıyla değil, otistik men etmenin işleyişini önceleyen ve koşullayan anlam düzeyiyle ilişkilendirmesidir. Diğer bir ifadeyle, Benoist, Baba-nın-Adı'nın göstereniyle en asgari ilişkinin, otistik men etmenin faaliyete geçmeden önce bile kurulmadığını iddia eder. Bu eksikliğin - otistik men etmenin işleyişinden önce - otistik men etmenin (psikotik men etmeye benzer şekilde), Baba-nın-Adı'nın göstereninin radikal bir şekilde dışlanmasıyla işlev gördüğünü varsaymamızı engellediğini iddia ediyor. Bu doğrultuda, *otistik men etmenin, bastırma modelinde Bejahung'dan önce yer aldığını ve bu nedenle, Baba-nın-Adı'ndan daha temel bir sembolik anlam düzeyi tarafından koşullandırıldığını savunuyorum.*² Otistik men etmenin, birincil bastırmanın (*Bejahung*), olumlu yönden önceki bir düzeyde işlev gördüğünü varsayarak, aşağıdaki düzeylerden herhangi birinde işlev gördüğünü varsaymak zorundayız:

1. Birincil bastırmanın olumlu yönlü (*Bejahung*) yönünü ön plana çıkararak ve koşullandıran birincil bastırmanın olumsuz yönlü (*Ausstoßung*) yönü düzeyinde.
2. *Ausstoßung*'dan evvel, tamamen birincil bastırmadan önceki bir düzeyde.

Yukarıda sunulan ikinci seçeneğe karşı çıkmayı gerektirecek birkaç sebep vardır. Bir yapının detaylandırılması, hesaba katılabileceği tanımlanmış bir alanın -mesela uzay-belirlenmesiyle şartlandırılır. Lacanyen terimlerle bu alan, öznel gerçekliğin yapılandırıldığı sembolik düzendir (SIII, s. 156). Bu anlamda, en asgari tezahüründe bile, öznel gerçeklik şu veya bu şekilde dilde maddileşir. Veya başka türlü ifade edilecek olursa, dil ile herhangi bir ilişki olmaksızın, herhangi bir yapılandırılmış öznel gerçeklik açıklanamaz (s. 148; IX. Seminer, 13.12.61). Önceki bölümlerde de görüldüğü gibi, öznenin yapısında ve dille olan ilişkisinde en baştaki husus birincil bastırma (É, s. 324). Buna göre, öznel gerçekliğin yapılaşmasını hesaba katmanın tek yolunun, onu birincil bastırmanın sürecinde elde edilen belli bir anlamlandırma düzeyine dayandırmak olduğu sonucuna varıyoruz.

Freud (1905), birincil bastırmanın başlangıç mekanizmasından bile önce gelen o-erotik bir libidinal durumu tartışır (SE VII, s. 181-184, 222); bunu (1915) daha sonra "kökensel-gerçeklik egosu" olarak adlandırır (SE XIV, s. 134-136). Yine de Lacan, Freud'un bu duruma varsayımsal bir tutarlılıktan daha fazlasını vermeye devam etmediğini, bunu yalnızca mantıklı bir varsayım olarak gördüğü konusunda ısrar eder (SIII, s. 146-147). Melanie Klein'in teorisinde, birincil bastırmadan önce bile var olan bir bastırma tartışmasının devamını gerçekten bulabileceğimizi belirtir. Bununla birlikte, bunu "fantazmatik"³ olarak görür ve birincil bastırmada ortaya çıkan sembolik düzene başvurmadan Ödipal öncesi bir bastırma biçimini hesaba katmanın bir yolu olmadığını açıkça iddia eder (s. 41, 146-147).

Çünkü birincil bastırma, sembolik düzenin yapılandırılmasında gerekli olan ve en ilkel yöndür; bu yüzden en ilkel sembolik anlamlandırma biçiminden önce gelen öznel gerçekliğin yapılandırılmasını açıklayamayız; benim savım, *öznel gerçekliğin yapılanması üzerindeki etkilerini gerçekten açıklamak için, otistik men etmenin birincil bastırmadan önceki bir düzeyde*

² Benoist'in argümanına katılmanın bir başka yolu da otistik men etmenin, psikotik men etmede olan Baba-nın-Adı'nın men edilmesinden sonra işleyişe geçtiğini iddia etmektir. Buna göre, otizm daha aşırı bir psikoz şekli olarak karakterize edilir. Bu tartışma dizisi, bir öznenin önce psikotik ve ancak o zaman yapısal olarak otistik olduğunu ileri sürer. Bu kitapta bu tartışma tarzını benimsemiyorum.

³ Bu terim Lacan tarafından 3. *Seminer*'de halüsinasyon tartışmasında sunulmuştur.

belirlenemeyeceği, fakat yalnızca onun anlayışıyla açıklanabileceğidir. Buna göre, otistik men etme *Bejahung*'dan önce yer aldığından, bunun *Ausstoßung* düzeyinde yer aldığını iddia ediyorum. Aşağıdaki bölümler, Lefortlar (2003), Jean Hyppolite (2006) bununla beraber Jean Laplanche ve Serge Leclaire (1972) tarafından sunulan metinlere dayanarak bu hipotez için kavramsal destek sağlayacaktır.

Men Etmenin İki Düzeyi

La Distinction de L'autisme'de (2003) Rosine ve Robert Lefort, men etme mekanizmasının iki düzeyde işlev gördüğünü savunuyorlar. Birinci düzey, *Bejahung* mekanizması ve birincil bastırma ile ilgili “nitelik yargıları”dır. İkinci düzey, ikincil bastırma mekanizmasıyla ilgili “varoluş yargılarıdır”dır. Lefortlar, ilk men etme modelinin otizmin kökeni ile ilişkili olduğunu, ikinci modelin ise psikozun kökeni ile ilişkili olduğunu iddia ediyor (s. 52). Bu ayrıma göre, sırasıyla, birincil bastırma ve *Bejahung* ile ilgili olarak otistik bir niteliksel men etme işleyişini ve ikincil bastırma ile ilgili olarak psikotik bir varlıksal men etme işleyişini belirtebiliriz:

- Niteleyici men etme (*Bejahung*) ⇒ otizm
- Varoluşsal men etme (ikincil bastırma) ⇒ psikoz

Bununla birlikte, bu ayrıma daha fazla açıklık getirmek önemlidir, çünkü Lacan'ın açıkça psikotik men etmeyi “birincil *Bejahung*'a karşı olan şey ile” (É, s. 323) ve ikincil bastırma ile nevrotik bastırmayı ilişkilendirdiğini biliyoruz. O halde Lefortlar şimdi nasıl oluyor da *Bejahung* düzeyiyle ilişkili bir men etmeyi otizmle ve ikincil bastırma düzeyiyle ilişkili bir men etmeyi psikozla ilişkilendirmektedir?

Bir önceki bölümde, men etmenin *Bejahung*'dan sonra sırayla işleyen “reaktif” bir mekanizma olarak tanımlanması gerektiğini öne sürmüştüm. Diğer bir deyişle, Baba-nın-Adı'nın göstereninin psikotik men etmede radikal olarak dışlanan nesne olarak işlev görmesi için önce *Bejahung*'da ortaya çıkması gerektiğini savundum. Bu şekilde ele alındığında, psikotik men etme, *Bejahung*'un işleyişini tamamen yasaklayan bir mekanizma olarak değil, aynı zamanda olumlu sembolik ürününü radikal bir şekilde dışlarken, işleyişini tutarlı bir şekilde izleyen bir mekanizma olarak belirlenmiştir. Bu, psikotik men etmenin mekanizmasını, hariç tutulanın nesnesine göre sınıflandırır. *Bejahung* düzeyine karşı olduğu söylenir, çünkü onun sembolik ürünü olarak olumlanan göstereni kökten dışlar.

Buna göre, psikotik men etme mekanizmasını ikincil bastırma mekanizması üzerindeki müteakip etkisine göre de sınıflandırabiliriz. Baba-nın-Adı'nın göstereni, ikincil bastırmanın işleyişi için gerekli bir ön koşul olduğundan, psikotik men etmedeki men etme, işleyişini tamamen engellemektedir. Bu şekilde bakıldığında, psikotik men etme, ikincil bastırmaya karşı çıkan bir mekanizma olarak nitelendirilir, çünkü Baba-nın-Adı'nın gösterenini men ederek, harekete geçmeden önce bile uygulanmasını engeller.

Bunu hesaba katarsak, men etmenin niteliksele bağlı ve varoluşsal biçimlerinin, Lefortlar tarafından, önce geldikleri ve hükümsüz kıldıkları kesin mekanizmalara dayanarak belirlendiğini iddia ediyorum. Diğer bir ifade ile, onun işleyişinden önce gelen ve onu koşullandıran sembolik birimi radikal bir şekilde dışlayarak ikincil bastırmayı engelleyen şey psikotik varoluşsal men etmedir; Baba-nın-Adı'nın göstereni, sırasıyla, *Bejahung*'u önceleyen ve işleyişini koşullandıran sembolik birimi radikal bir şekilde dışlayarak engelleyen otistik

niteliksel men etmedir. Lefortlara göre (2003), ikincil bastırmayı engelleyen men etme psikotik bir yapının kurulmasına yol açarken, *Bejahung*'u engelleyen men etme durumunda, otistik bir yapının kurulmasına yol açan “en radikal men etme” ile uğraşıyoruz (s.54).

- *Ausstoßung* ⇒ Niteliksel men etme ⇒ *Bejahung* ⇒ otizm
- *Bejahung* ⇒ Varoluşsal men etme ⇒ ~~İkincil Bastırma~~ ⇒ psikoz

Şimdiye kadar sunulan yapısal tartışmaların ardından, Lefort'un yukarıda sunulan ayrımını benimsiyorum ve otizmin, Baba-nın-Adı'ndan daha “arkaik” bir men etme biçimine dayandığını ve bunun yapılaşma etkilerini kapsamına aldığını öne sürüyorum. Bunu, *Bejahung*'un işleyişini koşullandıran ve öncesindeki sembolik olumlayıcı ürünü radikal bir şekilde dışlayarak engelleyen bir düzeyde işleyerek yapar.

3.Bölüm'de, birincil bastırmanın *Bejahung*'un işleyişinin *Ausstoßung*'un işleyişinden önce geldiğini ve şartlandırıldığını gösterdim. Ayrıca *Ausstoßung*'u öznenin sembolik olanla ilişkisinin en baştaki ifadesini olumlayan bir mekanizma olarak nitelendirdim (É, s. 752–753). Sonuç olarak, *otistik men etmenin Ausstoßung düzeyinde konumlandığını ve daha kesin olarak, Ausstoßung'da ortaya çıkan olumlayıcı sembolik ürünü radikal biçimde dışlayan bir mekanizma olduğunu iddia ediyorum*. Bu anlamda *Bejahung*'un birincil bastırma sürecinde işleyişini tamamen engellemektedir. Takip eden bölüm, *Ausstoßung*'un işleyişi hakkında daha ayrıntılı bir açıklama yapacak, otistik men etme mekanizmasını faaliyet alanına yerleştirecek ve başlangıçta ürettiği belirli sembolik olumlayıcı biçimini belirleyecektir.

Olumlayıcı Bir Mekanizma Olarak *Ausstoßung*

Psikanalizde, bastırma ve men etme gibi *yapısal hariç tutmanın* psişik mekanizmaları, olumsuzlayıcı ve olumlayıcı bir yönü gerektirir. Dahası, psişik bir etki alanından bir ögenin hariç tutulması, organize bir psişik olumlanmasına sebebiyet veren öznenin yapılanmasını destekleyen bir yapı verir. Benim savım, *Ausstoßung*'un, bir ögeyi psişik alandan hariç tutan ama aynı zamanda *Bejahung*'un işleyişini mümkün kılan psişik bir yapıyı olumlayan, kurucu hariç tutmanın psişik bir mekanizması olduğudur.⁴ Bu nedenle, *Ausstoßung*'un içindeki iki yönü ayırt etmeyi öneriyorum: *şimdiye kadar üzerinde durulan “sınır dışı etme” nin birincil işleyişinin yanı sıra olumlayıcı bir anlamlandırma işlevi*.

Bu bölüm, Hyppolite'in Freud'un “Olumsuzlama” (1925) yorumuna dayanan *Ausstoßung*'daki bir içsel bölünme hipotezine destek sağlayacaktır. Dahası, Jean Laplanche'in ve Serge Leclaire'in bilinçdışının oluşumuna ilişkin açıklamalarına dayanarak *Ausstoßung*'a olumlayıcı bir anlamlandırma işlevinin atfedilmesine daha fazla destek sağlayacaktır (1972). Bu noktada okuyucu, bu bölümün otistik men etmenin bastırma modelinde işlev gördüğü düzeyle ilgili olduğunu ve dolayısıyla *Ausstoßung*'da ortaya çıkan ve otistik men etmede radikal olarak hariç tutulan anlamlandırma birimini yalnızca kısaca açıklanacağını akılda tutmalıdır. Bu konuyu detaylı olarak bir sonraki bölümde mütalaa edilecektir.

⁴ Bu kesin akıl yürütme çizgisinde bir sorun ortaya çıkabilir. Her kurucu hariç tutma mekanizmasının hem olumsuzlayıcı hem de olumlayıcı bir yönü gerektirdiğini varsayarsak, içsel olumsuzlayıcı yönünün de bu iki yönü gerektirdiğini varsaymak zorunda kalırız. Diğer taraftan, bu sadece mantıksal bir gerekliliktir, psişedeki yapısal mekanizmalarla ilgili olarak, böyle bir iç bölünmeyi yalnızca *Ausstoßung* düzeyine kadar varsaymakta özgürüz.

Ausstoßung'daki İçsel Bölünme

Hegelci felsefe üzerine eğitim almakta olan filozof Jean Hyppolite, Lacan'ın *I. Seminer: Freud'un Teknik Üzerine Makaleleri (1953-1954)* oturumlarından birinde Freud'un "Olumsuzlama" (1925) adlı makalesinin felsefi bir yorumunu sunar. Hyppolite'e göre, Freud'un makalesini okurken, önce bir yandan Freud'un bir kurucu dışlama biçimi olarak ne ifade ettiği ile diğer yandan konuşmada ifade edilen genel olumsuzlayıcı tutum arasında ayırım yapmak gerekir. Hyppolite, Freud'un makalesinin kökensel hareket noktasının ikincisi olmasına rağmen, onun "felsefi yoğunluğunu" taşıyanın birincisi olduğunu iddia eder (É, s. 747).

Hyppolite, kurucu dışlama türünü, Georg Wilhelm Friedrich Hegel'in *Aufhebung* açıklamasında tartışılan "ideal olumsuzlama" kavramıyla ilişkilendirir (Hegel, 1977, §113). Hyppolite, Hegel'in *Tinin Fenomenolojisi'ndeki* diyalektiğinde (1977), "ideal olumsuzlama"nın oynadığı hayati role benzer şekilde, kurucu dışlamaların düşüncenin kökeninde önemli bir rol oynadığını iddia eder (É, s. 747-748). Bu rolü psikanalitik terimlerle daha da açıklayarak, onu sembolik düzenin yapısındaki birincil bastırmanın işlevi ve özneyle olan ilişkisi ile bağdaştırır (s. 750).⁵

Hyppolite, Freud'un da görüşüne uygun olarak, birincil bastırmaya içsel iki simetrik olmayan *eğilimi* tanımlar. Birincisi, "yıkıcı bir eğilim" ile karakterize edilir ve *Ausstoßung'un* işlevine karşılık gelir. İkincisi, "birleştirici bir eğilim" ile karakterize edilir ve *Bejahung'un* işlevine karşılık gelir. Hyppolite, bu ayırma paralel olarak, birincil bastırmanın içindeki iki işlemi tanımlar. İlki, bir dürtü-uyaranının haz-sız olarak atfedildiği ve dolayısıyla dışsallaştırıldığı bir "sınır dışı etme işlemidir". İkincisi, bir dürtü-uyaranının haz olarak atfedildiği ve böylece içselleştirildiği bir "içe yansıtma işlemidir". Hyppolite, "sınır dışı etme işleminde", öznenin içi ve dışı arasındaki bir ayırımın başlangıçta yerleştirildiğini, daha sonra "içe yansıtma işleminde" doğrulanacağını iddia eder. Hyppolite, "dışarı atma işleminde", öznenin içi ve dışı arasındaki bir ayırımın başlangıçta kurulduğunu, daha sonra "içe yansıtma işleminde" doğrulanacağını iddia eder. İkincil bastırma ancak bu tür bir bölünmenin sınırlarının belirlenmesinden sonra, bu işlemlerin her ikisi aracılığıyla gerçekleştirilebilir ve temsiller ile algı arasındaki ilişki hakkında karar verebilir. Ancak böyle bir bölünmenin sınırlandırılması, bu iki işlemin de sağlandıktan sonra, ikincil bastırmanın (varoluş yargıları) işleyebileceği ve temsiller ile algı arasındaki ilişkiye karar verilebilir (s.751). Bu kısma kadar, Hyppolite yalnızca 3. Bölümde sunulan bastırma modelini kanıtlar. Hyppolite, bilinç ile bilinçdışı arasındaki bölünmenin kurucu "olumlanmasını" (*Bejahung*) koşullandıran ve nihayetinde ikincil bastırmanın nevrozda çalışmasına izin veren birincil bastırmaya dayanan kurucu "dışarı atma" yı (*Ausstoßung*) tanımlamak için yalnızca yeni kavramlar kullanır.

Bununla beraber, zorlayan bir pasajda, Hyppolite, birincil bastırmanın olumlayıcı yönünün (*Bejahung*) kesinlikle olumlayıcı bir birliği (*Vereinigung*), içermesine rağmen, birincil bastırmanın olumsuzlayıcı yönünün (*Ausstoßung*) hem bir dışarı atmayı hem de benzersiz bir "sembolün" olumlanmasının içerdiğini öne sürmektedir:

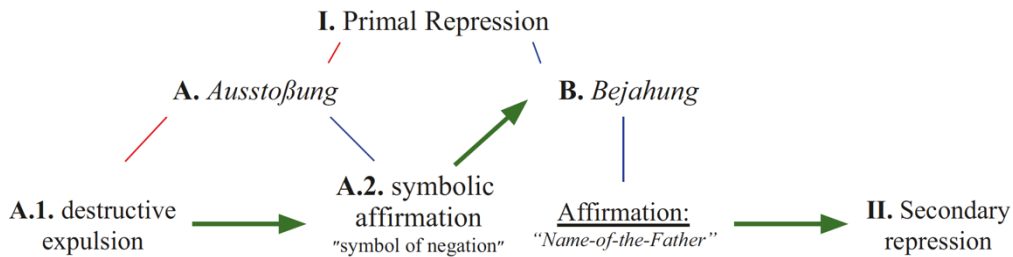
Olumlamanın [*Bejahung*] arkasında ne var? Eros olan *Vereinigung* var. Ve olumsuzlamanın (dikkatli olun - entelektüel olumsuzlama daha fazlası olacak) arkasında ne var? Burada temel olan, asimetrik bir sembolün ortaya çıkışı.

⁵ Birincil bastırma, Hyppolite'nin yorumunda "niteliksel yargı" olarak ele alınmaktadır (É, s. 750-752). 3. Bölüm'de niteliksel değerlendirme ile birincil bastırma arasındaki benzeşmelere ve ayrıca varoluşsal değerlendirme ile ikincil bastırma arasındaki benzeşmelere bakınız.

Başlangıçta olan olumlama, onaylamaktan başka bir şey değildir: ama reddetmek, yok etmeyi istemekten daha fazlasıdır (s.750).

Bu alıntıda Hyppolite, *Bejahung'un* (ilksel olumlama) olumlayıcı işleviyle sınırlı olmasına rağmen, *Ausstoßung'un* tek başına yıkıcı bir dışarı atma işlevine indirgenemeyeceğini, aynı zamanda “asimetrik bir sembolün” olumlanmasında da işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Hyppolite'e göre, *Ausstoßung'da* olumlayıcı “asimetrik sembol”, öznenin dille ilgili olarak yapılandırılması sürecinde en temel sembolik tezahürdür. Baba-nın-Adı'nın ilksel göstereninin düzeyinin yanı sıra gösterenin düzeyinden de önce gelir. Hyppolite, bunun “sembolikliğin açık hale getirdiği temel tutumunu” somutlaştırdığını iddia ediyor (s.752). “Olumsuzlamanın somut tutumu ile bağlantılı” farklılığın —iç ve dış arasındaki ayırım— en baştaki sembolik temsili anlamına gelir (s.753). Bu nedenle, öznde en baştaki bölünmeyi sembolik olarak olumlar ve böylece bilinçten ayırımı yoluyla “tek başına bilinçdışının kullanımı gibi bir şeyi mümkün kılar” (s.753). Hyppolite, tam olarak doğasına dair kapsamlı bir açıklama yapmadan, bu sembolü “olumsuzlamanın açık sembolü” olarak nitelendirir (s.753)⁶.

Özetle, Hyppolite'in Freud'un "Olumsuzlama" (1925) metnine ilişkin açıklamasının, *Ausstoßung'da* önerdiğim içsel bölünmeyi desteklediğini görüyoruz. O da dışarı atma işlemi (*Ausstoßung*) ile birincil bastırmaya içkin içe atma (*Bejahung*) işlemi arasında ayırım yapar, ancak dışarı atma işlemi (*Ausstoßung*) içinde de simetrik olmayan iki eğilim bulunduğu vurgulanır; tahrip edici bir dışarı atma bunun yanı sıra olumsuzlamanın açık sembolünün bir olumlaması. Buna göre, Freudyen bastırma modelindeki içsel ilerlemeyi, her ikisi de *Ausstoßung'a* içsel olan, tahrip edici bir dışarı atma ve ardından sembolik bir olumlamadan kaynaklandığı şeklinde nitelendirebiliriz. Bu olumlama, ikincil bastırmanın işleyişini ve nevrotik öznel gerçekliğin yapılanmasını sağlayan *Bejahung'un* işleyişini koşullandırır. Bu sonuçlar Şekil 5.1'de özetlenmiştir.

Şekil 5.1 *Ausstoßung'un* olumsuzlayıcı ve olumlayıcı yönleri dahil olmak üzere birincil bastırma⁷

⁶ “Olumsuzlama sembolü”nün doğasına ilişkin kapsamlı bir açıklama, 6. Bölüm’de sunulacaktır.

⁷ Özgün şemadaki kavramların Türkçe karşılıkları:

- 1) Primal Repression = Birincil Bastırma
- 2) Destructive Expulsion = Yıkıcı Dışarı Atım
- 3) Symbolic Affirmation = Sembolik Onaylama
- 4) Affirmation = Onaylama
- 5) Secondary Repression = İkincil Bastırma (ç.n.)

Saf Farklılığın Göstereninin Olumlanması

Jean Laplanche ve Serge Leclaire, “Bilinçdışı: Psikanalitik Bir Çalışma” (1972) adlı makalelerindeki ilgi çekici bir pasajda hem *Ausstoßung* hem de *Bejahung'un* özneyi iki farklı sembolik olumlama düzeyine soktuğu fikrine daha fazla destek verir. Birincil bastırmayı açıkça “özneyi sembolik bir evrene sokan süreç” olarak ele alırlar, uzun uzadıya alıntılama değer aşağıdaki açıklamayı sağlarlar:

Bu süreçte soyut olarak iki aşama tanımlanabilir. Sembolleştirmenin ilk düzeyinde, anlamlı karşıtlıkların iletişim ağı ya da dokusu öznel evrene atılır ancak herhangi *yalnız* ağa yakalanmayan belirli bir gösterilen yoktur. Basitçe tanıtılan şey, deneyime eşlik eden bu sistemle birlikte, saf fark, vurgu, bariyerdir: “Fort-da” hareketinde, katmanın ağızı... İkinci sembolleştirme düzeyi, Freud'dan sonra birincil bastırma ve Lacan'dan sonra (Paternal) metafor dediğimiz düzeydir. Bilinçdışını gerçekten yaratan budur... ve şizofrenin sembolik dünyasında -daha fazla veya daha az ölçüde- eksik olan... Merleau-Ponty'nin algıyla ilgili olarak kullandığı bir terimi ödünç alacak olursak, bu ikinci aşama sembolik dünyaya demir atma aşamalarından biridir. (s. 161-162; parantezler eklendi)⁸

Sembolleştirmenin Birinci Düzeyi

Öznenin sembolik evrene girişinde "birinci" ve "ikinci" sembolleştirme düzeyini ayıran bu yoğun pasajı yavaş yavaş inceleyelim. Laplanche ve Leclaire'e göre, "ilk sembolleştirme düzeyi", özne sembolik düzene başlangıçta geniş karşıtlıklar ağı olarak tanıtıldığında ulaşılır. Bu ağ henüz anlamı gösterme yeteneğine sahip değildir, ancak gösterenler arasındaki karşıtlıkta sembolik anlamın elde edildiği yapıyı sunar. Laplanche ve Leclaire, bu sembolleştirme düzeyini "saf fark", yani bir "vurgulama" ya da bir bölücü "bariyer" işleviyle ilişkilendirir. Bunların hepsi, iki terim arasındaki ayırmadan başka bir şey ifade etmeyen, ayrımları dışındaki terimlerin kendilerine hiçbir şey atfetmeden, temel bir dilsel işleyiş düzeyini temsil eder.⁹

Laplanche ve Leclaire ayrıca sembolleştirmenin birinci düzeyini Freud'un (1920) Fort-da oyununa ilişkin açıklamasında (Almancada “gitti-geldi”) sunulan “deneyim” ile ilişkilendirir. Bu oyunda, iki keyfi terim arasındaki sembolik muhalefet, çocuğun dünyadaki nesnelere ilişkisini doğrular (SE XVIII, s. 14-17). Laplanche ve Leclaire'e (1972) göre, ilk sembolleştirme düzeyinden önceki varsayımsal bölünmemiş durumu takiben, *Fort-da* oyunu, nesnenin varlığı ile yatağın altına düştüğünde yokluğu arasındaki sembolik karşıtlığı çocuğun evrenine sokar. Laplanche ve Leclaire, bu bölünmenin başlangıçta *Fort-da* oyununda “yatağın kenarı” figürüyle ifade edildiğini ve çocuğun tüm sembolik evreninin kurulduğu bir bölme çizgisini belirlediğini vurgulamaktadır (s. 153). Laplanche ve Leclaire'in argümanı, Lacan'ın *Écrits'te* (2006) içerisinde yer alan “Psikanalizde Konuşma ve Dilin İşlevi ve Alanı” adlı makalesinde Fort-da oyununu yeniden formüle etmesine karşılık geliyor. Bu yazıda Lacan, *Fort-da* oyununu “çocuğun dilde doğduğu an” ile ilişkilendirmektedir (É, s. 262). Ona göre,

⁸ Laplanche ve Leclaire'in birincil bastırmayı paternal metafor ile ilişkilendirmesi, ikisi arasında bir anlaşmazlık noktasıdır. Aynı makalede (1972) sunulan bir dipnot, Laplanche'in onu paternal metaforun her iki örneğiyle ilişkilendirdiğini, Leclaire'in ise yalnızca ilkiyle ilişkilendirdiğini ortaya koymaktadır (s.162).

⁹ "Saf fark"ın katı gösteren mahiyeti, 6. Bölüm'de ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

söz konusu anda bir “sembol”, nesnenin yerine sokularak nesnenin gerçek yokluğunu gölgede bırakmaktadır. Lacan, Hyppolite'in olumsuzlama sembolü olarak adlandırdığı bu eylemi “sembolü doğuran” bir eylem olarak tanımlıyor (s.262).

Son olarak, Laplanche ve Leclaire (1972) ilk sembolleştirme düzeyini psişik gerçeklikteki dürtünün ilk kaydıyla ilişkilendirir (s. 159, 166, 171, 174). Yani, onu bir dürtü-uyaranının *sabitlenmesiyle* ve onun psişedeki dürtünün zihinsel bir temsilcisi olarak tezahür etmesiyle ilişkilendirirler. Buna göre, Laplanche ve Leclaire, sembolleştirmenin birinci düzeyini “dürtünün bilinçdışına dahil edildiği ve bilinçdışında bulunduğu bir süreç” olarak tanımlar (s. 159). Dürtünün bilinçdışına dahil edilmesi, onun *Bejahung*'da daha fazla içe atılmasını mümkün kılar ve bu da bilinç ile bilinçdışı arasındaki ayrımı doğrular (s. 161).

Laplanche ve Leclaire'in "birinci anlam düzeyi" yorumu, Freud ve Lacan'ın *Ausstoßung*'a ilişkin açıklamalarıyla çeşitli düzeylerde uyumludur: birincisi, bu düzeyi *Bejahung*'un birincil bastırma işleyişinden önceleyen ve şartlandırıcı olarak tanımlamalarında; ikincisi, dürtünün düzeyi ile ve daha spesifik olarak, dürtünün temsillerinin nitelik yargısı işleviyle bağlantılı olarak; son olarak, bilinç ile bilinçdışı arasındaki bölünmeyi başlatan bir boşluğun prototipik ifadesiyle birlikte.

Sembolleştirmenin İkinci Düzeyi

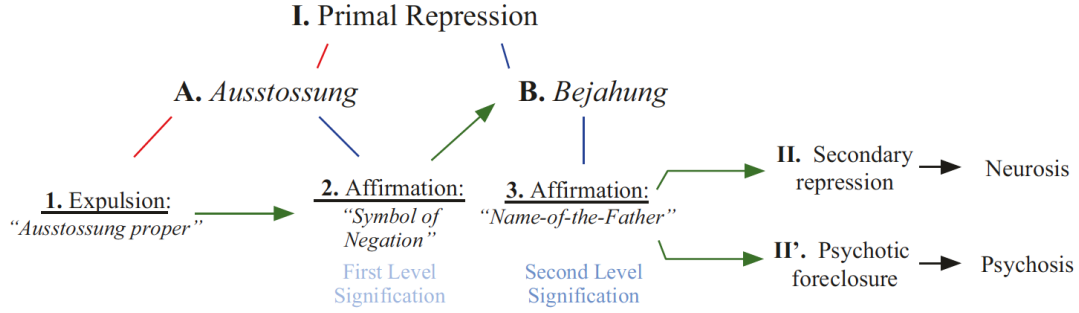
“Sembolleştirmenin ikinci düzeyi” basitçe Laplanche ve Leclaire tarafından Lacan'a uygun olarak “paternal metafor” düzeyi olarak belirlenmiştir (s.160). *Ausstoßung*'da elde edilen ilk bölünmenin, ilksel gösteren altında daha ileri adlandırılmasıyla olumlandığı düzeydir. Bu, Baba-nın-Adı'nın kayıtlı olduğu *Bejahung*'un düzeyidir ve özne için sembolikte bir demirleme noktası sağlar ve sembolik yasayı yerleştirir. Önceki bölümlerde sunulan açıklamaya uyumlu olarak, Laplanche ve Leclaire, bu anlamlandırma düzeyinin nevrozda örnek teşkil ettiğini, ancak psikoz durumunda eksik olduğunu vurgular (s.162).

Laplanche ve Leclaire'in birincil bastırmayı “birinci” ve “ikinci” bir “sembolleştirme düzeyi” gerektiren bir çerçeveye uyarlaması, 3. Bölüm'de sunulan paternal metaforunun iki örneğinin modeline uygundur. Buna göre, "Sembolleştirmenin birinci düzeyi", paternal işlevin çocuğun libidinal ekonomisinde bir boşluk yarattığı paternal *yokluğu* durumuna karşılık gelir. “Sembolleştirmenin ikinci düzeyi”, bu boşluğun Baba-nın-Adı'nın göstereni tarafından olumlandığı babanın *hayırının* durumuna tekabül eder.

Laplanche ve Leclaire'in bölünmenin birincil bastırmaya içsel olarak yorumlanmasında en zorlayıcı olan şey, her iki düzeyin de doğasında var olan olumlayıcı bir anlamlandırma işlevi konusundaki ısrarlarıdır. İlk aşamada, *Ausstoßung*'da özne başlangıçta “saf farkı” temsil eden sembolik bir figür aracılığıyla sembolik düzene sokulur. Bu, Hyppolite'in *Ausstoßung*'un olumlama yönü ve olumsuzlama sembolü ile ilişkilendirdiği şeye karşılık gelir (É, s. 753). İkinci olarak, *Bejahung*'da, Baba-nın-Adı'nın gösterenini kaydeden ve özneyi sembolik alana uygun şekilde sabitleyen paternal metafor yer alır.

Sonuç: Otistik Men Etme *Ausstoßung*'a Karşıttır

Şimdiye kadar, Hyppolite'in (2006) yardımıyla, bu bölüm *Ausstoßung*'u olumsuzlayıcı ve olumlayıcı bir boyuta bölerek içsel bir bölünme olduğunu ileri sürdü. Dahası, Laplanche ve Leclaire (1972) temelinde hem *Ausstoßung* hem de *Bejahung*'a olumlayıcı bir sembolik sonuç atfetmiştir. Sonuç olarak, Şekil 5.2'de sunulan gözden geçirilmiş üç düzeyli bir birincil bastırma modeli için zemin hazırlamıştır.

Şekil 5.2 Nevroz ve psikozun anlamlandırma düzeyleri ve yapılanması dahil olmak üzere birincil bastırma¹⁰

Bu modele dayanarak, şimdi Benoist'in (Benoist, 2011) "sembolik ile asgari ilişkisini" Laplanche ve Leclaire tarafından sunulan "ikinci sembolleştirme düzeyi" ile ilişkilendirebiliriz (Laplanche ve Leclaire, 1972, s. 161-162). Bu sembolleştirme düzeyi, nevrotik bastırma ve psikotik men etme işleyişinden önce gelir ve koşullandırır, ancak otistik men etmeden önce hiç oluşmaz. Lefortların (2003), Benoist'in (2011), Hyppolite'nin (2006) ve Laplanche ve Leclaire'in (1972) bütünsel yardımlarıyla, şimdi bu yeni türetilmiş modelde otistik men etmenin işleyişini yerleştirebiliriz. Bu bölümde üretilen ilgili sonuçları tartışmacı bir biçimde özetleyelim:

1. Otistik men etme, *Bejahung*'un (Benoist) işleyişinden önceki ve şartlandırılan bir düzeyinde yer almaktadır.
2. Otistik men etme, birincil bastırmanın içindedir.
3. *Ausstoßung*, *Bejahung*'un işleyişinden önce gelir ve onu koşullandırır, ayrıca birincil bastırmaya içseldir (Freud, Lacan).
Orta sonuç: Otistik men etme, *Ausstoßung* düzeyinde yer almaktadır.
4. *Ausstoßung* içsel olarak olumsuz ve olumlu yön (Hyppolite) olarak ikiye ayrılabilir.
5. *Ausstoßung*'un olumlayıcı yönünde, *Bejahung*'un işleyişini koşullandıran bir anlamlandırma birimi sembolik olarak yazılmıştır (Laplanche ve Leclaire, Hyppolite).
Sonuç: Otistik men etme, *Ausstoßung*'un olumlayıcı yönünü sırayla izleyen ve ürettiği anlamlandırma birimini dışlama nesnesi olarak alan düzeyde işlev görür; Hyppolite'in "olumsuzlama sembolü" (É, s. 753) olarak adlandırdığı ve Laplanche ve Leclaire'in "saf fark, vurgu, bariyer" dediği şeydir (Laplanche ve Leclaire, 1972, s. 161).

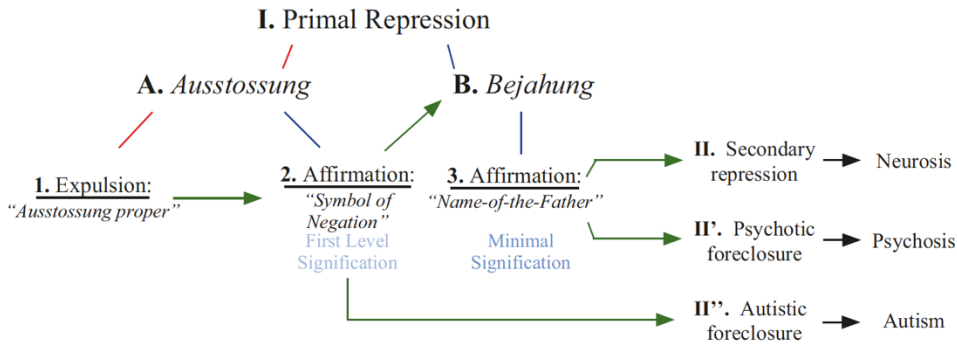
¹⁰ Özgün şemadaki kavramların Türkçe karşılıkları (krş. 7. Dipnot):

- 1) Expulsion = Dışarı Atım
- 2) Symbol of Negation = Olumsuzlama Sembolü
- 3) Psychotic Foreclosure = Psikotik Men Etme (ç.n.)

Ausstossung'un olumsuzlayıcı yönüyle üretilen anlamlandırma biriminin men edilmesi, *Bejahung*'un işleyişini engeller. Böylece hem ikincil bastırmada nevrotik öznel yapının hem de psikotik men etmede psikotik öznel yapının yapılandırılması için gerekli olan asgari düzeyde bir anlamlandırmanın ortaya konulmasını engeller. Bu şekilde bakıldığında, otistik men etme, Baba-nın-Adı'nın göstereninin men edilmesini kapsar; bu göstereni doğrudan men ettiği için değil, sebep-sonuç ilişkisi yoluyla men ettiği için. Yani, olumsuzlama sembolünü men ettiği ve böylece gerçekleşmeden önce Baba-nın-Adı'nın göstereninin kayıt olasılığını etkisiz hale getirdiği için. Veya aksi belirtilmedikçe, babanın *hayırının* *Ausstossung*'da yerleşik kurulumu olmadan, babanın *adı* asla *Bejahung*'a yazılamaz.

Sonuç olarak, aynı şekilde psikotik men etmenin *Bejahung*'a (É, s. 323), karşı olduğunu, *otistik men etmenin* *Ausstossung*'a karşı olduğunu iddia edebiliriz. Her iki men etme şekli de bastırma modelinde farklı düzeylerde işleyiş gerektirir, farklı dışarı atılan nesnelere etrafında döner ve sonuç olarak sembolik düzenin yapısı ve özneye ilişkisi üzerinde farklı etkiler yaratır.

Bu sonuçları alarak ve önceki bölümlerde varılan sonuçlarla bütünleştirerek, gözden geçirilmiş üç-aşamalı bastırma modelinin nevrotik, psikotik ve otistik yapıların kökeninde üç farklı psişik yapısal dışarı atma mekanizmasının işleyiş düzeyini gerektirdiğini görebiliriz. Hem nevrotik bastırma hem de psikotik men etme, *Bejahung*'daki Baba-nın-Adı'nın göstereninin yerine getirilmesine dayanarak işlev görürken, otistik men etme, *Ausstossung*'daki olumsuzlama sembolünün ifade edilmesinde temelinde işlev görür ve Baba-nın-Adı'nın göstereninin ifade edilmesinden önce gelir ve onu engeller. Bu sonuçlar Şekil 5.3'te özetlenmiştir.

Şekil 5.3 Birincil bastırma ve nevroz, psikoz ve otizmin yapılanması¹¹

¹¹ Özgün şemadaki kavramların Türkçe karşılıkları (krş. 7 ve 10. Dipnotlar):

1) Autistic Foreclosure = Otistik Men Etme (ç.n.)

Alıntılanan Eserler

- Benoist, V. (2011). L'Autre dans L'Autisme. *International Psychology, Practice and Research*, (2), 1–13.
- Borgnis-Desbordes, E. (2009). Autisme, Transfert et Inventions Subjectives: Deux Cas. In J.-C. Maleval (Ed.), *L'autiste, son double et ses objets* (pp. 101–114). Rennes: Presses Universitaires de Rennes.
- Esteban, M. (2002). Autism: Divergent Positions in Psychoanalysis. *Mental ONLINE*, (11), 57–67.
- Freud, S. (1894). The Neuro-Psychoses of Defence. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume III (1893–1899): Early Psycho-Analytic Publications* (pp. 41–61).
- Freud, S. (1905). Three Essays on the Theory of Sexuality. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume VII (1901–1905): A Case of Hysteria, Three Essays on Sexuality and Other Works* (pp. 123–246).
- Freud, S. (1915). Instincts and Their Vicissitudes. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIV (1914–1916): On the History of the Psycho-Analytic Movement, Papers on Metapsychology and Other Works* (pp. 109–140).
- Freud, S. (1920). *Beyond the Pleasure Principle*. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XVIII (1920–1922): Beyond the Pleasure Principle, Group Psychology and Other Works* (pp. 1–64).
- Freud, S. (1925). Negation. *The Standard Edition of Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIX (1923–1925): The Ego and the Id and Other Works* (s. 233–240).
- Hegel, G. W. F. (1977). *Phenomenology of Spirit*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Hyppolite, J. (2006). A Spoken Commentary on Freud's Verneinung. In *Écrits* (pp. 746–754). New York: Norton & Company.
- Kanner, L. (1943). Autistic Disturbances of Affective Contact. *Nervous Child*, 2(3), 217–250.
- Lacan, J. (1988). In J.-A. Miller (Ed.), *The Seminar of Jacques Lacan, Book I, Freud's Papers on Technique (1953–1954)*. New York: Norton & Company
- Lacan, J. (1997). In J.-A. Miller (Ed.), *The Seminar of Jacques Lacan, Book III, The Psychoses (1955–1956)*. New York: Norton & Company.
- Lacan, J. (2006). In B. Fink (Ed.), *Écrits*. New York: Norton & Company.
- Lacan, J. (n.d.). *The Seminar of Jacques Lacan, Book IX, Identification (1961–1962)*. Trans. Gallagher, C. Unpublished.
- Laplanche, J., & Leclaire, S. (1972). The Unconscious: A Psychoanalytic Study. *Yale French Studies*, (48), 118–175.
- Laurent, É. (2012a). *La Bataille de l'Autisme*. Paris: Navarin.
- Laurent, É. (2012b). Autism and Psychosis: Further Dialogue with Robert and Rosine Lefort. *Psychoanalytical Notebooks*, 25, 11–26
- Lefort, R., & Lefort, R. (1994). *Birth of the Other*. Oxford, UK: University of Illinois Press.
- Lefort, R., & Lefort, R. (2003). *La Distinction de L'Autisme*. Paris: Seuil.
- Maleval, J.-C. (2009). *L'Autiste et sa Voix*. Paris: Seuil.

- Maleval, J.-C. (2012). Why the Hypothesis of an Autistic Structure? *Psychoanalytical Notebooks*, 25, 27–49.
- Tendlarz, S. E. (2003). *Childhood Psychosis: A Lacanian Perspective*. London: Karnac Books.